

Az antidiszkriminációs törvény

2004. január 27-én hatályba lépett az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény (az előkészületek idején elterjedt nevén: az antidiszkriminációs törvény).

A törvény célja általánosságban fellépni a megkülönböztetés valamennyi formájával szemben, védeni az emberi méltósághoz való jogot, az emberi és az alapvető állampolgári jogokat, s hatékony jogvédelmet biztosítani a megkülönböztetést elszenvedők számára. Ebben a kiadványban áttekintjük, hogy e nemes célokhoz képest *mit ír elő konkrétan a törvény*:

- Felsorolja részletesen, mely szervezeteknek, szerveknek, személyeknek kell betartaniuk az egyenlő bánásmód követelményét.
- Ide tartoznak az állami, hatósági szervek és azok a közintézmények, amelyek szolgáltatást vagy ellátást biztosítanak (például: minisztérium, a rendőrség, önkormányzat, oktatási intézmény, gyámhivatal, kórház, szociális otthon).
- Tisztelni kötelesek a törvényt a munkáltatók, a boltok, és mindazok, akik szerződési felhívást tesznek, üzlethelyiségben szolgáltatást nyújtanak, vagy állami támogatásban részesülnek.
- *Nem vonatkozik* a törvény a családi, magánéleti viszonyokra, az egyházak hitéleti tevékenységére, a társadalmi szervezetek vagy jogi személyek belső (tagsági) viszonyaira (kivéve a tagsági viszony keletkezését és megszüntetését).
- Részleteire lebontott szabályokat ad a foglalkoztatásra, oktatásra, egészségügyi szolgáltatásokra (például hogy az iskolákban sem működhetnek kirekesztő diákszervezetek, szakkörök).

Mi tiltott diszkrimináció?

- A megkülönböztetés nemcsak valamilyen magatartással vagy eljárással valósulhat meg, hanem mulasztással is!
- Közvetlen hátrányos megkülönböztetés minden olyan eljárás és intézkedés, melynek során egy személyt vagy csoportot valamilyen vélt vagy valós tulajdonsága, jellemzője vagy helyzete miatt hátránnyal sújtanak másokhoz képest.
- „Védett tulajdonság” például: a sérelmet szenvedő férfi vagy női, apai vagy anyai mivolta, családi állapota, szexuális irányultsága, nemi identitása, egészségi állapota vagy származása.
- Tilos például egy állást csak férfiak, gyermektelenek vagy magyarok részére meghirdetni.
- Közvetett hátrányos megkülönböztetés az, ha egy látszólag semleges, mindenkit egyenlőként kezelő eljárás a valóságban aránytalanul nagy számban okoz valamely csoportnak hátrányt.
- Például takarítói állások betöltéséhez nemegyszer önkényesen feltételként szabják az érettségit, így kívánván kizárni a jelentkezők közül a romákat – ez mostantól törvénytelen.
- Konkrét példa a közvetett megkülönböztetésre az *Esélyegyenlőségi Kormányhivatal 2004. március 8-án közzétett, a családon belüli férfi-szerepek változásáról szóló fotópályázata, amely a nevezéshez nem csak 14–18 év közötti kort, hanem középiskolai tanulói jogviszonyt is feltételül szab*: ez utóbbi előírás nincs összefüggésben a fotópályázat céljával, ellenben kizárja az indulásból a roma fiatalok túlnyomó többségét.

- Az egyenlő bánásmód követelménye alapján nemcsak a megkülönböztetések tiltottak, hanem a személyek vagy csoportok zaklatása, jogellenes elkülönítése, és a megtorlás is.
- *Zaklatásnak* minősül az a magatartás, melynek a célja vagy eredménye: ellenséges vagy megalázó környezet kialakítása egy adott személlyel szemben (például ha a kisebbségi személy előtt munkatársai rendszeresen az adott kisebbséget sértő vicceket mondanak).
- *Jogellenes elkülönítés*, ha egyes személyeket vagy csoportokat önkényesen elkülönítenek másoktól (ha például az önkormányzat romáknak csak a település meghatározott részén biztosít építési telket).
- *Megtorlást* jelent, ha a diszkrimináció ellen fellépő személyt valamilyen joghátrány éri, vagy azzal fenyegetik.

Mit tehet Ön, ha diszkrimináció éri?

- Bíróságnál, kereset benyújtásával munkaügyi vagy személyiségi jogi pert indíthat.
- Fogasztóvédelmi, munkaügyi és szabálysértési hatóságnál eljárást kezdeményezhet.
- A munkavállaló a munkaügyi felügyelőnél is tehet feljelentést, ha megkülönböztetés éri.
- 2005-től létrejön egy új, széleskörű *bírságot* jogú antidiszkriminációs hatóság, ehhez is fordulhatnak majd a jogsértett személyek.
- A sértetteken kívül az ügyészek és az érdekvédő szervezetek is indíthatnak pereket, de csak olyan esetekben, amikor a hátrányos megkülönböztetés nem egyetlen személyt, hanem egy pontosan körül nem határolható nagyobb csoportot sújt.

- A sérelmet szenvedő felet meghatalmazás alapján képviselhetik ügyvédek vagy társadalmi és érdekképviselői szervezetek.
- A törvény szerint az eljárásban a sértettnek kell bizonyítania, hogy hátrány érte (például egy nő nem kap meg egyes, a férfiaknak nyújtott kedvezményeket).
- Bizonyítania kell azt is, hogy rendelkezik a fentebb már bemutatott „védett tulajdonságok” közül valamelyikkel (például azt, hogy a sértett csoport tagjai kisgyermekes anyák).
- Bizonyíték lehet például egy munkatárs valománya, statisztikai kimutatások a munkabérek alakulásáról vagy az előléptetésekről, vagy próbavásárlás egy üzletben, szórakozóhelyen.
- Ha mindezeket a jogsértett bizonyította, akkor a sérelmet okozó csak úgy mentheti ki magát a felelősségre vonás alól, ha bizonyítani tudja, hogy az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, vagy nem volt köteles megtartani.

Jó-e az antidiszkriminációs törvény?

- A parlament a törvény megalkotásával kis szelétét teljesítette az emberi jogvédő jogalkotási feladatainak. Már rég ideje volt ennek.
- Szerintünk ez a viszonylag kicsi törvény is több ponton hiányos, homályos vagy semmitmondó, EU-irányelvet sért. Továbbá nem kellően segíti elő a jogsértések visszaszorítását. Például a sértett nem kap kártérítést: a bírságot az állam szedi be. Ez aligha ösztönzi a sértetteket a jogaikért való fellépésre.
- Ha részletesebben is kíváncsi véleményünkre, ajánljuk figyelmébe a törvény fogyatékoságairól szóló hasonló kiadványunkat!

Az emberi jogokra, a nők és a szexuális kisebbségek helyzetére, a testtel való önrendelkezésre vonatkozó számos további ismeretet találhat honlapunkon: habeascorpus.hu

Egyenjogúság • jogsegély • önrendelkezés

Habeas Corpus Munkacsoport

Elsősorban a nők és a szexuális kisebbségek egyenjogúságának előmozdításával, a szexualitással kapcsolatos önrendelkezési jogok érvényesítésével, a nők és gyerekek elleni erőszak visszaszorításával foglalkozunk. Bíráljuk a jogi eljárások keretein belül megvalósuló jogsértéseket is, amelyek tovább csökkentik a nők, gyermekek és szexuális kisebbségi személyek eleve gyenge védelmét emberi jogaik megsértésével szemben.

Ha tevékenységünket támogatni kívánja, egyebek közt átutalhatja személyi jövedelemadója 1%-át.

Tudja-e Ön...? ismeretterjesztő sorozatunk a testtel, a szexualitással kapcsolatos önrendelkezési jogokról, a nők, a bántalmazott gyerekek, a szexuális kisebbségek jogairól és azok érvényesítéséről szól. További példányokat kérhet munkatársainktól, vagy alábbi levélcímünkön rendelheti meg. Kiadványaink aktuális listáját és szövegüket megismerheti honlapunkon: habeascorpus.hu/tudja-e

Fő támogatóink voltak az utóbbi három évben:

a Nyílt Társadalom Intézet, a Ford Alapítvány és az adójuk 1%-át följajánló polgárok.

habeascorpus.hu

Habeas Corpus Munkacsoport

közhasznú jogvédő szervezet

1364 Budapest Pf. 31.

adószám: 18082401-1-41

06 30 9965666, 06 1 3215028

a jogsegély hívható: kedden 17–19 óráig

jogsegely@habeascorpus.hu

negyedik kiadás, 2005

© minden jog fenntartva

Tudja-e Ön...?

Milyen védelmet ígér
a megkülönböztetéssel szemben
az antidiszkriminációs törvény?

*egyenlő bánásmód
jogvédelem*

Tudja-e Ön...?

A HABEAS CORPUS MUNKACSOPORT ISMERETTERJESZTŐ KIADVÁNYA